

KS. TOMASZ KOPICZKO

UKSW WARSZAWA

ORCID 0000-0002-8000-6714

CO PROPONUJE CHRYSZTUS NA PŁASZCZYŹNIE MORALNOŚCI WSPÓŁCZESNEMU MŁODEMU CZŁOWIEKOWI?

Wstęp

Każdy człowiek obdarzony przez Boga podstawowymi darami wolności i godności potrzebuje formować swoją moralność. Jest to konieczne, aby w sposób świadomy i odpowiedzialny korzystać z tych darów. Realizm przeżywania wiary oraz współczesne wyzwania społeczne i kulturowe sprawiają, że temat propozycji moralnej Jezusa dla żyjącego w XXI wieku młodego człowieka jest jednym z podstawowych wyzwań dla posługi katechetycznej. Wychowanie moralne realizowane w katechezie w kontekście powołania winno być oparte na naśladowaniu Jezusa. Wiara bowiem winna znaleźć swoje odzwierciedlenie w zaangażowaniu się w relację osobową z Jezusem, a w konsekwencji w podążaniu jego drogą¹.

Niniejszy artykuł będzie wyrazem refleksji teologicznej nad zagadnieniem propozycji moralnej Chrystusa dla współcześnie żyjących ludzi młodych. Podstawę do refleksji wyznacza perspektywa dwóch dokumentów papieskich: *Listu do młodych* Jana Pawła II oraz adhortacji *Christus vivit* papieża Franciszka. Dokumenty te, choć powstały w różnych kontekstach i różnym czasie, będą traktowane w niniejszej refleksji jako teksty uzupełniające się i dążące do stworzenia całościowej wizji duszpasterstwa osób młodych. Tło do rozważań stanowią współczesne wyzwania społeczne i kulturowe, z którymi spotyka się młody człowiek oraz szeroko rozumiana analiza i interpretacja pastoralna tych zjawisk. Powyższy cel zostanie zrealizowany w czterech punktach. Najpierw zostanie przedstawiona propozycja Jezusa. Następnie zostaną przedstawione sposoby przeżywania moralności. W ostatniej części (punkty 3 i 4), zgodnie z paradygmatem pastoralnym, zostanie podjęta

¹ Por. DK 85.

próba poszukiwania rozwiązań duszpasterskich, które są konieczne w kontekście swoistych „zagłuszaczy” moralności wpływającej z Ewangelii i nauczania Jezusa.

1. Propozycja Jezusa

Dokonując analizy dokumentów papieskich *Christus vivit* i *Parati semper* pod kątem formacji moralnej można sformułować założenie początkowe, że warunkiem koniecznym przyjęcia propozycji Jezusa Chrystusa jest zbudowanie z Nim relacji². Wobec swoistej dyktatury relatywizmu przyjęcie założenia, że moralność musi być poprzedzona relacją wiary, miłości i zaufania, wydaje się gwarantować stały kontakt z Chrystusem, który jest nauczycielem, ale także źródłem łaski. Wspomniane dokumenty Jana Pawła II i papieża Franciszka rysują swoisty program propozycji Jezusa. Choć jest ona znana i niezmienna od prawie dwóch tysięcy lat, to mimo wszystko domaga się przełożenia na język zrozumiały i korespondujący z kontekstem egzystencjalnym współczesnego człowieka.

Całość propozycji moralnej Jezusa może być rozpatrywana w kategoriach dialogu lub relacji. Można też wyodrębnić cztery następujące punkty: Chrystus rozmawia z młodymi³, Chrystus proponuje (zaprasza)⁴, Chrystus spogląda na ludzi młodych z miłością⁵ i wreszcie ostatni moment – Chrystus zaprasza do pójścia za nim⁶.

Wydaje się zatem, że współczesna posługa wobec ludzi młodych powinna opierać się na takim schemacie. Zadaniem wspólnoty Kościoła jest bowiem troska o poznanie i naśladowanie Jezusa. Naśladując zatem zamysł Mistrza, wspólnota Kościoła powinna rozmawiać z młodymi. Nie tylko wychodzić do nich z gotowym pomysłem i propozycją, ale przede wszystkim z pokorną postawą otwartości i gotowości do słuchania. Jak podkreślają dokumenty, zadaniem Kościoła naśladującego Jezusa jest dialog z ludźmi młodymi, który przypomni im o ich godności osoby (dziecka Bożego)⁷ oraz nauczy właściwie korzystać z daru wolności⁸. W głębszym zamyśle pedagogicznym chodzi o właściwe wychowanie i przygotowanie do dokonywania wyborów moralnych.

Należy także pamiętać, że Chrystus nie zmusza człowieka do przyjęcia określonego sposobu myślenia lub działania. Należy raczej postrzegać nauczanie moralne

² Por. PS 15; ChV 19, 28.

³ Por. PS 2; ChV 8.

⁴ Por. PS 14; ChV 212.

⁵ Por. PS 2nn; ChV 12nn.

⁶ Por. PS 8nn; ChV 32, 117.

⁷ Por. PS 6nn.

⁸ Por. PS 9, 13; ChV 295; R. Chrzanowska, *Budować na Chrystusie i z Chrystusem. Z perspektywy katechetycznej*, w: G. Wąchol (red.), *Człowiek w relacji do... Rozważania o człowieku jako istocie relacyjnej*, Kraków 2020, s. 193-208.

w kategoriach propozycji lub zaproszenia. Świadczyć może o tym chociażby fragment Ewangelii, gdzie Jezus spotyka młodzieńca⁹ i zwraca się do niego słowami: „znasz przykazania”. Klimat spotkania tworzy zaproszenie lub propozycja, a nie przymus¹⁰. Jak pisze Jan Paweł II w swoim dokumencie, odnosząc się do tej sceny biblijnej „równocześnie wszystkie elementy opisu i wszystkie słowa wypowiedziane w tej rozmowie z jednej i drugiej strony, posiadają znaczenie jak najbardziej istotne, posiadają swój ciężar gatunkowy. Można powiedzieć, że słowa te zawierają w sobie szczególnie głęboką prawdę o człowieku w ogólności, a nade wszystko prawdę o ludzkiej młodości. Są ważne dla młodych”¹¹.

Kolejny istotny element w propozycji Jezusa to postawa miłości. Papież Franciszek przypomina, że „każdy młody człowiek, gdy czuje się powołany do wypełnienia pewnej misji na tej ziemi, jest zaproszony, aby rozpoznać w swoim wnętrzu te same słowa, które kieruje do niego Bóg Ojciec: Tyś jest mój syn umiłowany”¹². To właśnie relacja oparta na darmowej miłości Boga do człowieka ma stać się podstawą do tego, że człowiek młody autonomicznie pragnie podjąć decyzję o przyjęciu Chrystusowego zaproszenia.

Także we wspomnianym już fragmencie Ewangelii, opisującym spotkanie Jezusa z młodzieńcem, padają słowa: „Jezus spojrział na niego z miłością”. Właśnie na tym doświadczeniu miłości człowiek młody może budować swoją panoramę wartości i zasad¹³. Jan Paweł II podkreśla, że owa postawa miłości ma być fundamentalną zasadą, którą mają kierować się wychowawcy. Jednocześnie należy pamiętać, że miłość nie może zasłonić prawdy¹⁴.

Ewangeliczny fragment opisujący spotkanie z młodzieńcem kończy się słowami: „Potem przyjdź i chodź za Mną” (Mk 10, 20). Słowa te stanowią niejako punkt kulminacyjny propozycji moralnej Jezusa wobec ludzi młodych. Nie chodzi tu jednak o zwyczajny gest lub deklarację podążania za Jezusem, co raczej o postawę naśladowania Mistrza. To wezwanie to więcej niż zwyczajne „pójście”. Ma to być przyjęcie całej koncepcji życia i postępowania. Jak pisze Jan Paweł II, chodzi wręcz o permanentne życie w przyjaźni z Jezusem. Spoiwem tej relacji ma być dobrze przeżywana miłość¹⁵. Papież Franciszek zaprasza ludzi młodych, aby żyli „w pełni chwilą obecną, wykorzystując energię na rzeczy dobre, kultywując braterstwo, naśladowując Jezusa i doceniając każdą małą radość życia jako dar Bożej miłości”¹⁶.

⁹ Por. Mk 10, 17-22; Mt 19, 16-22; Łk 18, 18-23.

¹⁰ Por. PS 2nn.

¹¹ PS 2.

¹² ChV 25.

¹³ Por. PS 7, ChV 12nn.

¹⁴ Por. PS 6nn.

¹⁵ Por. PS 10; J. Zabielski, *Naśladowanie Jezusa jako idea rozwoju moralno-duchowego*, „Studia Teologiczne Biał., Droh., Łom.” 17 (1999), s. 347-350.

¹⁶ ChV 147.

Dokonując podsumowania propozycji moralnej Chrystusa należy uwypuklić jeszcze raz potrzebę relacji osobowej, która ma być fundamentem wiary. Idea Chrystusa rozmawiającego, zapraszającego, patrzącego z miłością czy wzywającego, aby pójść za Nim ma sens najbardziej właściwy jedynie na gruncie wiary przeżywanej personalnie, a więc takiej, która Boga postrzega osobowo. Wtedy sam Bóg staje się wzorem do naśladowania i zaprasza człowieka do podjęcia tego wysiłku¹⁷.

2. Sposoby przeżywania moralności

Omawiane dokumenty papieskie proponują także konkretny sposób aplikacji propozycji moralnej pochodzącej od Chrystusa i ukierunkowanej na współczesnych ludzi młodych. Zarówno Jan Paweł II, jak i Franciszek – zwracając się do osób młodych jak i do ich duszpasterzy – zwracają uwagę na trzy istotne elementy. Po pierwsze – właściwe zaangażowanie moralne (moralność) nie jest „pierwsze”¹⁸. Po drugie – właściwie pojęte chrześcijaństwo nie może być zredukowane do moralizowania¹⁹. Po trzecie – wyrozumiałość i pomoc są niezbędne w leczeniu „ciężkich ran po błędach”²⁰.

Oznacza to, że całemu zaangażowaniu duszpasterskiemu ma towarzyszyć świadomość, że właściwie pojmowana i przeżywana postawa moralna u osób młodych jest możliwa tylko wtedy, kiedy wynika z dobrze przeżywanej relacji z Jezusem opartej o wiarę, nadzieję i miłość. W innym przypadku łatwo o zbudowanie na „kruchym fundamencie”. Szybko da się go podważyć, skruszyć lub nawet wyśmiać. Jawi się zatem w tym momencie konkretna propozycja przygotowywania dobrze przemyślanych projektów duszpasterskich, adresowanych do młodych. Powinna w nich rządzić zasada komplementarności, to znaczy nauczanie doktryny ma być powiązane z budowaniem relacji osobowej, a modlitewne zaangażowanie ma prowadzić do konkretnych decyzji moralnych²¹. Papież Franciszek zachęca, aby wszelkie działania i projekty były skoncentrowane „na dwóch głównych obszarach: pierwszy to pogłębienie kerygmatu, podstawowego doświadczenia spotkania z Bogiem przez Chrystusa umarłego i zmartwychwstałego. Drugim jest wzrost w miłości braterskiej, życiu wspólnotowym, w służbie”²².

Konsekwencją tak sformułowanych postulatów jest przestroga, aby nie redukować bogatego obrazu chrześcijaństwa do moralizowania. Chodzi raczej o to, aby

¹⁷ Por. J. Ryłko, *Naśladowanie Chrystusa w wizji moralności Chrześcijańskiej*, „Seminare” 10 (1994), s. 93-106.

¹⁸ Por. PS 15; ChV 19, 90.

¹⁹ Por. PS 6, ChV 233.

²⁰ Por. ChV 81nn, 102, 165.

²¹ Por. ChV 30, 73.

²² ChV 213.

stworzyć ludziom młodym przestrzeń do rozwoju, dążyć do wychowania w wierze i odpowiedzialności. Owocem tego powinno być ukształtowanie dojrzałego człowieka, które w oparciu o świadomie akceptowany świat wartości potrafi podejmować odpowiednie decyzje. Jan Paweł II podejmując ten temat przypominał ludziom młodym, że „tak ukształtowana osobowość moralna stanowi zarazem najistotniejszy wkład, jaki możecie wnieść do życia wspólnego, do rodziny, do społeczeństwa, do działalności zawodowej, a także do działalności kulturalnej czy politycznej — wreszcie do samej wspólnoty Kościoła, z którą jesteście lub będziecie kiedykolwiek związani”²³. Chodzi raczej o to, aby „inwestować” w ludzi młodych, aby pobudzać ich odwagę. Należy też pamiętać o tym, że błędy i porażki w procesie wychowawczym są nieuniknione²⁴.

Z takim sposobem myślenia wiąże się kolejna zasada formacji moralnej osób młodych. Odwołuje się ona do postawy Jezusa, który nie potępia człowieka i nie piętnuje go. Jak zauważa papież Franciszek – człowiek młody często jest poraniony. Owe rany moralne są skutkiem błędnych decyzji życiowych. Papież stwierdza: „W młodych znajdujemy też wyryte w duszy doznane ciosy, porażki, smutne wspomnienia. Wielokrotnie są to rany ich osobistych porażek, zniweczonych pragnień, dyskryminacji i niesprawiedliwości, braku poczucia, że są kochanymi i uznanymi. Ponadto są to także rany moralne, ciężar własnych błędów, poczucie winy z powodu pobłądzenia”²⁵. Zadaniem wspólnoty Kościoła oraz duszpasterzy osób młodych jest zatem troska o to, aby doprowadzać ciągle na nowo ludzi młodych do przyjaźni z Jezusem. Wspólnota wiary ma być narzędziem uzdrawiającym względem ciężkich ran moralnych. Inspiracją powinien być obraz Jezusa przytoczony w dokumencie Jana Pawła II. Zbawiciel patrzy na wszystkich z miłością (Mt 10, 20)²⁶.

W konsekwencji przestrzeganie wymienionych zasad powinno poprowadzić ludzi młodych właściwą ścieżką formacyjną. Niezależnie czy dotyczy to środowiska rodzinnego, szkolnego czy parafialnego, te trzy zasady wydają się być konieczne aby zagwarantować właściwy rozwój moralny osób młodych. Czymś koniecznym wydaje się także współpraca tych trzech środowisk. Wobec współczesnych zagrożeń i przeciwności wysiłek jednego środowiska wychowawczego, nawet silnie formującego wydaje się niewystarczający. Dopiero kompleksowa troska i współpraca różnych środowisk może zaowocować tym, że człowiek młody przyjmie propozycję moralną Jezusa²⁷.

W nauczaniu papieża Jana Pawła II i Franciszka zauważalny jest także optymizm. Franciszek zakłada nawet, że to ludzie młodzi mogą stać się „balsamem” leczącym

²³ PS 7.

²⁴ Por. ChV 233nn.

²⁵ ChV 83.

²⁶ Por. PS 2.

²⁷ Por. ChV 216, 221, 283nn.

rany Kościoła²⁸. Warunkiem jednak – jak podkreśla Jan Paweł II – jest konieczność właściwego rozpoznania powołania i współpraca z łaską Bożą²⁹.

3. Konkurencja dla Jezusa

Orędzie Jezusa Chrystusa oraz Jego propozycja moralna jest niezmienna od dwóch tysięcy lat. Zmienia się jednak człowiek i okoliczności, w których owa propozycja do niego dociera. To właśnie okoliczności, kontekst życia osób młodych stawiają swoiste wyzwania względem posługi duszpasterskiej, a także „konkurencję” dla propozycji Jezusa. Dokumenty papieskie nie podejmują się szczegółowej analizy trudności, lecz jedynie je sygnalizują. Należy zatem pamiętać, że orędzie moralne Jezusa jest głoszone do ludzi młodych, którzy żyją w świecie przechodzącym różnego rodzaju kryzysy. Ludzie młodzi często są marginalizowani w życiu społecznym, kulturowym i ekonomicznym. Napotykają na swojej drodze świat niewrażliwy na potrzeby człowieka, często banalny, pochłonięty tanią rozrywką. Jak stwierdza Papież Franciszek, owo cierpienie jest tak duże, że trudno go wyrazić słowami³⁰. W tym świecie dominuje kultura triumfu ciała nad duchem. W konsekwencji ludzie młodzi często czują się samotni. Świat i relacje wirtualne tę samotność zazwyczaj jedynie pogłębiają. W konsekwencji pojawiają się liczne poranienia, a poszukiwania rozwiązań okazują się nieskuteczne³¹.

Szczególnym jednak zagrożeniem, nie znanym jeszcze w momencie, kiedy powstawał dokument Jana Pawła II (1985 rok), a sygnalizowanym obszernie w dokumencie Franciszka (2019 rok), jest zagadnienie świata cyfrowego³². Patrząc na rzeczywistość na przełomie lat 2021/2022 wydaje się, że jest to problem ciągle narastający i to w bardzo szybkim tempie.

Dokonując zatem jedynie pobieżnej analizy środowiska cyfrowego można wskazać na następujące elementy, stanowiące z jednej strony wyzwanie duszpasterskie, a z drugiej strony będące „swoistą konkurencją” względem nauczania Jezusa. Wszelkiego rodzaju aplikacje oraz komunikatory społecznościowe działające w technologii nowszej niż w *Web 2.0* dają poczucie bycia nie tylko biernym odbiorcą, ale także i twórcą. Przyjmowanie orędzia Jezusa, w oczach młodego człowieka może być mniej atrakcyjne niż bycie kreatorem rzeczywistości lub treści. Możliwości *Tik-Toka*, *Snapchata*, *Instagrama*, *YouTube'a* czy *Facebooka* sprawiają, że człowiek młody z pozycji własnego smartfonu jest w stanie tworzyć treści i poprzez nie wpływać na świadomość innych osób w niespotykanej dotąd skali. Wystarczy

²⁸ Por. ChV 50.

²⁹ Por. PS 9.

³⁰ Por. ChV 77nn.

³¹ Por. PS 3, 16; ChV 83nn.

³² Por. ChV 86nn.

wspomnieć, że czołowi polscy influencerzy osiągają zawrotne liczby śledzących proponowane treści.

Listę *top 100. polskiego Instagrama* otwiera Robert Lewandowski z liczbą przekraczającą 28 mln śledzących. Kolejne miejsca to odpowiednio ponad 4,6 mln i 4,3 mln³³. Listę najbardziej popularnych *YouTuberów* otwiera osoba, która ma ponad 4,8 mln obserwujących. Kolejne pozycje to odpowiednio 4,6 mln i 4,4 mln³⁴. W świecie *Tik-Toka* listę otwiera osoba, która posiada ponad 18 mln obserwujących. Kolejni mają odpowiednio ponad 15,5 mln i 13,3 mln obserwujących³⁵. Stosunkowo najmniej popularny wydaje się być *Snapchat*, gdzie najpopularniejsze konto w Polsce ma ponad 300 tysięcy obserwujących³⁶. Nadal są to jednak zakresy liczbowe pozostające poza zakresem kont promujących ewangeliczne wartości moralne. Co więcej, przewaga wydaje się być wręcz miażdżąca na korzyść tych, którzy często promują wartości sprzeczne z wiarą i jakąkolwiek odpowiedzialnością moralną.

Innym zagrożeniem powszechnie spotykanym w Internecie jest zjawisko patostreamu, czyli transmisji wydarzeń na żywo prowadzonych w serwisach internetowych i pokazujących patologiczne zachowania. Jak zauważa Agnieszka Kmieciak-Goławska, ta forma oddziaływania społecznego przypomina *reality show* lub serial, gdzie nie ma reżysera. Towarzyszy temu zjawisko propagowania ekstremalnych zachowań promujących przemoc słowną lub fizyczną, a także postawy powszechnie uważane za sprzeczne z normami moralnymi³⁷. Efektem takich działań jest wzmacnianie postaw okrucieństwa i niszczenie wrażliwości na potrzeby człowieka (*homo crudelis* – człowiek okrutny)³⁸.

Równie niebezpieczne i dobrze „zakamuflowane” w atrakcyjność wydają się być różnego rodzaju internetowe *challenge*. Pozornie niegroźne wyzwania mogą kończyć się niebezpieczną rozrywką lub służyć celom ekonomicznym. Częstym elementem jest chęć skupienia uwagi na sobie i zaimponowanie otoczeniu. Powszechnym zjawiskiem, oprócz ryzyka utraty zdrowia, jest uzależnienie emocjonalne³⁹.

Ujmując całościowo powyższe zagrożenie można zauważyć kilka szczegółowych barier, które sprawiają, że przyjęcie propozycji moralnej Jezusa może stanowić trudność dla młodych. Przede wszystkim należy stwierdzić, że zaangażowanie w różnego rodzaju media społecznościowe powoduje trudności w nawiązywaniu i podtrzymywaniu realnych relacji ludzkich. Inną istotną trudnością może być fakt, że ludzie młodzi na skutek internetowego „zagubienia” zatracają swoją własną

³³ Por. <https://ddob.com/ranking/instagram> [20.07.2022].

³⁴ Por. <https://ddob.com/ranking/youtube> [20.07.2022].

³⁵ Por. https://ddob.com/ranking/tik_tok [20.07.2022].

³⁶ Por. <https://apynews.pl/ranking-snapchat> [20.07.2022].

³⁷ Por. A. Kmieciak-Goławska, *Patostreaming jako narzędzie popularyzacji popkultury przemocy*, „Biuletyn PTK” 25 (2019), s. 171-183.

³⁸ Por. P. Angielczyk, *Homo crudelis w dobie Internetu*, „Parezja” 2 (2019) 12, s. 48-64.

³⁹ Por. R. Cieślak, *Psychologiczne interwencje internetowe – pojęcia, zastosowania i wyzwania*, „Nauka” 3 (2018), s. 7-26.

tożsamość i przyjmują tożsamość stylizowaną na wzór znanych osób, które chcą naśladować. Także sieciologizm połączony z *fake newsami* i hejtem może wprowadzić chaos poznawczy. W konsekwencji zacierają się różnice pomiędzy dobrem i złem, a troska o prawdę jest nieistotna. Nadrzędną potrzebą staje się uznanie, akceptacja rówieśników i podziw. W konsekwencji dochodzi do wycofania się z realnego życia i ukrycie się w nierealnym, ale wygodnym świecie, a często także do uzależnień i sytuacji ekstremalnej samotności. Ludzie młodzi chcą „bawić się” bez końca, bez poczucia winy i odpowiedzialności⁴⁰. Pojawia się chęć przekraczania coraz to kolejnych barier i granic. Z łatwością wtedy odrzuca się normy moralne, a życiowe wybory postrzega jako kolejny element zabawy. Natomiast w krytycznych przypadkach konsekwencją mogą być także myśli samobójcze i depresję⁴¹.

4. W poszukiwaniu rozwiązań

Powyżej wspomniane procesy, zwłaszcza samoizolacja, w ocenie Janusza Mariańskiego wydają się być trudne do zatrzymania lub wręcz nawet nieodwracalne⁴². Wydaje się zatem, że wspólnota Kościoła, pragnąc zachować swoją właściwą tożsamość, powinna dołożyć wszelkich starań, aby propozycja moralna Jezusa Chrystusa została atrakcyjnie zaprezentowana, a następnie przyjęta przez ludzi młodych.

Brian Pedraza w swojej refleksji nad współczesną katechezą i ewangelizacją jako klucz do sukcesu podaje doprowadzenie do maksymalnej spójności pomiędzy Objawieniem a doświadczeniem człowieka⁴³. Potrzeba zatem zatroszczyć się o to, aby Objawienie było zrozumiałe i podane w odpowiedniej formie ludziom młodym. O wiele większa natomiast jest trudność w tym, aby człowiek młody przyjmując Boże Objawienie miał autentyczne doświadczenie tego, co Bóg daje. Chodzi zatem o takie pokazanie zasad moralnych, które będzie osadzone w życiu codziennym. Istotne jest zatem, jakie treści oraz w jaki sposób są przekazywane ludziom młodym. Doświadczenie bowiem rodzi się w człowieku na skutek odczytania konkretnej treści w zetknięciu się z już posiadanym wcześniej doświadczeniem. Następuje wtedy swoista interpretacja nowych treści i rodzi się nowe doświadczenie⁴⁴.

⁴⁰ Por. B. Kotowski, *E-zabawy na granicy świata rzeczywistego i świata wirtualnego*, „Studia Antropologiczne” 16 (2018), s. 95-120.

⁴¹ Por. D. Kachlicka, *Korzystanie z Internetu jako źródło zagrożenia i rozwoju dzieci i młodzieży*, „Przegląd Krytyczny” 1 (2019), s. 45-69; M. Wyrostkiewicz, *Internet i (nie)moralność*, Lublin 2015, s. 45nn, 237nn.

⁴² Por. J. Mariański, *Internet a religia*, „Zeszyty Naukowe KUL” 63 (2020) 2, s. 5-29.

⁴³ Por. B. Pedraza, *Catechesis for the New Evangelization: Vatican II, John Paul II, and the Unity of Revelation and Experience*, Washington 2020, s. 139nn.

⁴⁴ Por. S. Sztajer, *Formy ucieleśniania w religii przeżyciowej*, „Przegląd Religioznawczy” 1 (2021) 279, s. 159-167.

Ludzie młodzi powinni być zatem nie tylko „zaopatrywani” w wiedzę na temat moralności, ale powinni przeżyć doświadczenie sacrum. Być może właściwym rozwiązaniem byłoby oddziaływanie na różne zmysły poznawcze jednocześnie (wzrok, słuch, dotyk, a nawet zapach). Tak ujmowane i prezentowane treści moralne „stają się” konkretnym doświadczeniem, pełnym dynamizmu. Być może właściwym kierunkiem jest także „spersonalizowanie” podawanych treści. Wymaga to oczywiście od wspólnoty Kościoła dużego zaangażowania i wrażliwości, ale wydaje się to być jedyną drogą, w czasie której człowiek młody ma szansę przejść od sytuacji znanej i pewnej do poznania czegoś nowego i niezbadanego⁴⁵. Takie założenie wydaje się idealnie wpisywać w propozycję najnowszych dokumentów katechetycznych, które podkreślają, że „katecheza w epoce cyfrowej winna być procesem spersonalizowanym, ale nie indywidualnym – od indywidualistycznego i samotniczego świata społecznościowego musi prowadzić do wspólnoty Kościoła, miejsca, gdzie doświadczenie Boga prowadzi do komunii i życia rzeczywiście dzielonego z innymi”⁴⁶.

Poszukując rozwiązań i sposobów docierania do ludzi młodych z orędziem moralnym Jezusa warto pamiętać także o pozytywnych stronach Internetu. Całościowo patrząc na wszystkie zjawiska, które temu towarzyszą należy wyszukiwać także dobre strony tej formy komunikacji. Michał Wyrostkiewicz mówi wręcz o tym, że komunikacja internetowa powinna prowadzić do *communio personarum*⁴⁷. Zdaniem autora wysiłek twórców internetowych należy ukierunkować, aby Internet stał się „przestrzenią bezpieczeństwa i moralności”, „przestrzenią i narzędziem dobrego czynu ludzkiego”. Powinien także przyczyniać się do budowania „trwałości wspólnoty i osób”⁴⁸. Należy jednak postrzegać całą tę przestrzeń jako „szansę”, a nie jedynie zagrożenie. Dlatego też z większym zaangażowaniem należy troszczyć się o ukazywanie człowieka i jego możliwości w kategoriach „kapitału społecznego”, który już dąży do kształtowania życia w świetle wartości i cnót. Kluczowa wydaje się w tym momencie troska o intencję internautów, zarówno tych, którzy są twórcami, jak i tych, którzy są jedynie odbiorcami. Chodzi ostatecznie o to, aby wykorzystywać Internet i świat cyfrowy jako narzędzie, dzięki któremu można osiągać i budować dobro⁴⁹.

Interesującą i trafną myśl wydobywa Dominika Motak, odwołująca się do Georga Simmela, który w 1918 roku stwierdził, że „jedną z najgłębszych wewnętrznych bolączek człowieka nowoczesnej epoki jest to, że nie jest on w stanie dłużej trwać przy religiach przekazywanych tradycją kościelną, podczas gdy jego popęd religijny

⁴⁵ Por. DK 287.

⁴⁶ DK 372.

⁴⁷ Por. M. Wyrostkiewicz, *Internet i (nie)moralność*, dz. cyt., s. 276nn.

⁴⁸ Por. tamże.

⁴⁹ Por. ChV 87nn; DK 360.

nie słabnie”⁵⁰. Aby więc religia była rozważana w kontekście komunikacji, trzeba prowadzić do autentycznego dialogu i doświadczenia wiary⁵¹.

W konsekwencji wysiłek duszpasterski współczesnego Kościoła za jeden ze swoich priorytetów powinien obrać cel, aby Internet stał się przestrzenią publiczną, która jest zagospodarowana w sposób przemyślany, atrakcyjny i skuteczny. Troszcząc się o odpowiedni przekaz treści religijnych i moralnych religia ma szansę stać się sprawą publiczną. Nie jedynie w kategoriach marginalizowania lub wyśmiewania, a jako pełnowartościowy element życia człowieka. Chodzi o wygospodarowanie stałej przestrzeni, gdzie sprawy związane z religią, wiarą i moralnością będą prezentowane w sposób swobodny i atrakcyjny. Nie chodzi o stworzenie dodatkowych portali, aplikacji ani komunikatów, ale o to, aby w sposób naturalny treści związane z religią i moralnością były na stałe w nich obecne. Takie treści mogłyby w znacznym stopniu wspomagać człowieka w jego wyborach i dylematach życiowych. Należy zaznaczyć, że przestrzeń cyfrowa nie zastąpi realnej osobowej relacji procesu wychowawczego, ale może stanowić źródło zdobycia treści i dać impuls do doświadczenia prawdy objawionej⁵².

Innym ważnym rozwiązaniem wydaje się być wskazywanie ludziom młodym różnic pomiędzy tym, co jest realne od tego, co nie jest realne i istnieje tylko w sieci. Umiejętność dokonywania właściwych wyborów wydaje się o tyle ważna, gdyż gwarantuje, że nie zatrą się granice pomiędzy treścią a prawdziwym doświadczeniem. Internet dostarczając treści robi to w taki sposób, że może absorbować całego człowieka wraz z emocjami i uczuciami. Jest to o tyle ważne, że w kontekście propozycji moralnej Jezusa człowiek dokonuje wyborów w świecie realnym, nawet jeśli dotyczą one działań w cyberprzestrzeni. Należy pamiętać, że zazwyczaj konsekwencje wyborów moralnych są odczuwalne przede wszystkim w świecie realnym. Zatarcie zatem granic pomiędzy tym, co prawdziwe, a co cyfrowe może grozić „utonięciem” w świecie nierealnych pragnień i wyobrażeń. A zatem, jak zaznacza Janusz Mariański – innowacyjność w kwestiach wiary musi mieć swoje granice w świecie realnym⁵³.

Formą podsumowania tej myśli może być zdanie zaczerpnięte z *Dyrektorium o katechizacji*: „Cyfrowe formy komunikacji dają w tym względzie większe możliwości jako otwarte na interakcję. Dlatego też konieczne jest, aby poza samą wiedzą technologiczną, przyswoić sobie sposoby efektywnej komunikacji, a także zadbać o taką obecność w sieci, która będzie świadectwem wartości ewangelicznych”⁵⁴.

⁵⁰ Cytat za: D. Motak, *Religia – religijność – duchowość. Przemiana zjawiska i ewolucja pojęcia*, „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego. Studia Religioznawcze” 43 (2010), s. 201.

⁵¹ Por. DK 38.

⁵² Por. M. Tatala, *Doświadczenie religijne osób we wczesnej i średniej dorosłości*, „Horyzont Psychologii” 5 (2015), s. 45-62.

⁵³ Por. J. Mariański, *Internet a religia*, art. cyt., s. 25nn.

⁵⁴ DK 214; A. Betlej, *Edukacja medialna w społeczeństwie sieci*, „Edukacja – Technika – Informatyka” 22 (2017) 4, s. 309-314; G. Łęcicki, *Edukacja medialna w służbie katechezy*, „Kultura – Media – Teologia” (2011) 4, s. 72-81.

Cyfrowość zatem – mimo iż musi być obecna w procesie nauczania wspólnoty Kościoła – nie może zasłonić ani pojedynczych wartości, ani całej propozycji Jezusa. Jak zauważa Radosław Mazur, czymś koniecznym wydaje się potrzeba szeroko rozumianej edukacji medialnej⁵⁵.

Podsumowanie

Zadaniem katechezy oraz posługi duszpasterskiej wobec młodych jest głoszenie piękna Boga. Ma być to droga, na której człowiek młody przeżyje autentyczne spotkanie, doświadczy miłości, a w konsekwencji przemianie ulegnie jego serce i umysł. Jak pokazuje powyższa refleksja, pójście za Jezusem nie jest łatwe – wymaga konkretnej decyzji, odwagi, zaangażowania. Współczesny świat zgubiony w wirach postmodernistycznej obojętności nie promuje takich postaw. W takim kontekście wydaje się, że starania wspólnoty Kościoła powinny nabierać coraz to nowych wymiarów i pobudzać do przyjęcia propozycji moralnej Jezusa, która jest jedyną pewną drogą, prowadzącą do zbawienia. Być może obecnie trudno o spektakularne i masowe nawrócenia, ale mimo to należy pamiętać, że Kościół to wspólnota, która rozwija się nawet wokół dwóch lub trzech zgromadzonych w imię Jezusa.

Podsumowując zatem całe powyższe rozważanie należy stwierdzić, że propozycja moralna Jezusa może być atrakcyjnie oraz mądrze zaprezentowana i przekazana ludziom młodym. Jej największą zaletą jest to, że opiera się na miłości i ma na celu podnoszenie człowieka z grzechu i słabości oraz jest nieustannym nadprzyrodzonym zaproszeniem do świętości. Propozycje Jana Pawła II i Franciszka wydają się na tyle uzupełniać, że nakreślają logiczny program duszpasterski. Otwartość na człowieka i jego potrzeby, cierpliwość oraz świadomość kruchości osoby ludzkiej mogą pomóc w pokonaniu „konkurencji” współczesnego świata.

Streszczenie

Artykuł zawiera refleksję teologiczną nad pytaniem o moralną ofertę Chrystusa dla dzisiejszej młodzieży. Podstawa do refleksji to perspektywa dwóch papieskich dokumentów: *Listu do młodzieży* Jana Pawła II i adhortacji *Christus vivit* Papieża Franciszka. Dokumenty te uważane są za teksty uzupełniające, mające na celu całościowe spojrzenie na duszpasterstwo młodzieży. Tłem są współczesne wyzwania społeczne i kulturowe, stojące przed młodymi ludźmi, a także szeroko pojęta analiza i interpretacja tych zjawisk duszpasterskich. Refleksja została podzielona na cztery punkty: 1 – propozycja Jezusa; 2 – sposoby życia w moralności; 3 – konkurencja względem orędzia Jezusa; 4 – próba znalezienia rozwiązań duszpasterskich.

Słowa kluczowe: młodzież, duszpasterstwo młodzieży, moralność.

⁵⁵ Por. R. Mazur, *Kultura cyfrowa jako kontekst współczesnej katechezy*, „Colloquia Theologica Ottoniana” 37 (2021), s.149-167.

Summary

The article expresses a theological reflection on the question of Christ's moral offer to the young people of today. Basis for reflection on the perspective of two papal documents: the "Letter to the Youth" of John Paul II and the Letter "Christus vivit" of Pope Francis. These documents are considered as complementary texts aimed at a holistic view of youth ministry. The background is the contemporary social and cultural challenges facing young people, as well as the pastoral analysis and interpretation of these phenomena in the broadest sense. The reflection was divided into four points: 1 – the proposal of Jesus; 2 – Ways to live morality; 3 – Competition to the message of Jesus; 4 – Trying to find pastoral solutions.

Keywords: youth, youth ministry, morality.

Riassunto

L'articolo esprime una riflessione teologica sulla questione dell'offerta morale di Cristo ai giovani di oggi. Base per riflettere sulla prospettiva di due documenti papali: la Lettera ai giovani di Giovanni Paolo II e l'Esortazione «Christus vivit» di Papa Francesco. Questi documenti sono considerati come testi complementari che mirano ad una visione olistica della pastorale giovanile. Lo sfondo è costituito dalle attuali sfide sociali e culturali che i giovani devono affrontare e dall'analisi pastorale e dall'interpretazione di tali fenomeni nel senso più ampio. La riflessione è stata divisa in quattro punti: 1– la proposta di Gesù; 2 – modi di vivere la morale; 3 – competere con il messaggio di Gesù; 4 – ricerca di soluzioni pastorali.

Parole chiavi: gioventù, pastorale giovanile, morale.

Bibliografia

- Franciszek, Posynodalna adhortacja apostolska *Christus vivit*, (2019).
- Jan Paweł II, List do młodych całego świata *Parati semper*, (1985).
- Papieska Rada ds. Krzewienia Nowej Ewangelizacji, *Dyrektorium o katechizacji*, Kielce 2020.
- Angielczyk P., *Homo crudelis w dobie Internetu*, „Parejza” 2 (2019) 12, s. 48-64.
- Betlej A., *Edukacja medialna w społeczeństwie sieci*, „Edukacja – Technika – Informatyka” 22 (2017) 4, s. 309-314.
- Chrzanowska R., *Budować na Chrystusie i z Chrystusem. Z perspektywy katechetycznej*, w: G. Wąchol (red.), *Człowiek w relacji do... Rozważania o człowieku jako istocie relacyjnej*, Kraków 2020, s. 193-208.
- Cieślak R., *Psychologiczne interwencje internetowe – pojęcia, zastosowania i wyzwania*, „Nauka” 3 (2018), s. 7-26.
- Kachlicka D., *Korzystanie z Internetu jako źródło zagrożenia i rozwoju dzieci i młodzieży*, „Przegląd Krytyczny” 1 (2019), s. 45-69.
- Kmieciak-Goławska A., *Patostreaming jako narzędzie popularyzacji popkultury przemocy*, „Biuletyn PTK” 25 (2019), s. 171-183.
- Kotowski B., *E-zabawy na granicy świata rzeczywistego i świata wirtualnego*, „Studia Antropologiczne” 16 (2018), s. 95-120.

- Łęcicki G., *Edukacja medialna w służbie katechezy*, „Kultura – Media – Teologia” (2011) 4, s. 72-81.
- Mariański J., *Internet a religia*, „Zeszyty Naukowe KUL” 63 (2020) 2, s. 5-29.
- Mazur R., *Kultura cyfrowa jako kontekst współczesnej katechezy*, „Colloquia Theologica Ottoniana” 37 (2021), s.149-167.
- Motak D., *Religia – religijność – duchowość. Przemiana zjawiska i ewolucja pojęcia*, „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego. Studia Religiologiczne” 43 (2010), s. 201-218.
- Pedraza B., *Catechesis for the New Evangelization: Vatican II, John Paul II, and the Unity of Revelation and Experience*, Washington 2020.
- Ryłko J., *Naśladowanie Chrystusa w wizji moralności Chrześcijańskiej*, „Seminare” 10 (1994), s. 93-106.
- Sztajer S., *Formy ucieleśniania w religii przeżyciowej*, „Przegląd Religioznawczy” 1 (2021) 279, s. 159-167.
- Tatala M., *Doświadczenie religijne osób we wczesnej i średniej dorosłości*, „Horyzont Psychologii” 5 (2015), s. 45-62.
- Wyrostkiewicz M., *Internet i (nie)moralność*, Lublin 2015.
- Zabielski J., *Naśladowanie Jezusa jako idea rozwoju moralno-duchowego*, „Studia Teologiczne Biał., Droh., Łom.” 17 (1999), s. 347-350.

O autorze

Ks. Tomasz KOPICZKO – prezbiter diecezji ełckiej, doktor habilitowany nauk teologicznych, pracownik naukowo-dydaktyczny Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie oraz WSD w Ełku, członek Stowarzyszenia Katechetów Polskich oraz Towarzystwa Naukowego Franciszka Salezego. Zakres swoich zainteresowań badawczych koncentruje wokół tematów związanych z nową ewangelizacją, teologią katechezy, eklezjologią i nowymi środkami komunikacji.